

МАЛА ПРОЗА АНГЛІЙСЬКОГО РЕНЕСАНСУ В СВІТЛІ СУЧАСНОЇ ГЕНДЕРОЛОГІЇ

У статті здійснено спробу аналізу кореляції гендерної ідентичності персонажів художніх творів англійського Ренесансу з гендерними стереотипами, що були поширені в Англії за часів правління династії Тюдорів. На матеріалі репрезентативних зразків малої прози (новела Барнабі Річа "Про Аполлона та Сіллу", джестові оповідки з анонімної збірки "Торбина новин" та конні-кетчерівські памфлети Роберта Гріна) продемонстровано, що їх характерною ознакою є полемічність в інтерпретації гендерних аспектів. Суто ренесансна апологетика ініціативності жінки сусидить з укоріненою в середньовічних уявленнях інтерпретацією жіночої природи як гріховності.

Ключові слова: мала проза англійського Ренесансу, тюдорівський соціум, новий історизм, гендерні студії, гендерна ідентичність, гендерні стереотипи, тілесність.

Однією з впливових інтелектуально-креативних стратегій формування суспільних уявлень в англійському соціумі доби Відродження постає художня література, яка не лише відображає життєві реалії, естетичні уподобання та світоглядні орієнтації, а бере й безпосередню участь у структуруванні картини світу. Згідно з уявленнями представників нового історизму (С. Грінблатт, Л. Монроз, К. Галлахер), література є культурою в дії, оскільки вона спроможна виконувати одну з двох важливих функцій – стримувати або, навпаки, розхитувати культурні кордони.

У літературних творах англійського Ренесансу, розвиток якого припадає на добу правління династії Тюдорів, концепти тілесності, фемінності, маскулінності набувають доволі оригінальної художньої репрезентації. Відбиваючи характерний для тюдорівського суспільства розподіл гендерних ролей, письменники незрідка вибудовують образи персонажів і сюжетні лінії, зважаючи на характер гендерних ідеалів. Тож актуальність цієї літературознавчої розвідки полягає в нагальній потребі осмислення специфіки кореляції тогочасних гендерних стереотипів з тими візіями жіночої природи, що представлені в малих формах ренесансної художньої прози.

Об'єктом дослідження постають новела Барнабі Річа "Про Аполлона та Сіллу", джестові оповідки зі збірника "Торбина новин" та конні-кетчерівські памфлети Роберта Гріна.

Предметом безпосереднього аналізу обрано особливості структурування гендерної ідентичності персонажів з урахуванням уявлень тюдорівського соціуму про фемінність і маскулінність.

Метою статті є виявлення гендерних уявлень, відображених у малій прозі англійського Ренесансу, а також з'ясування взаємодії між гендерно маркованими концептами та сюжетикою й образною системою конкретних художніх творів.

Методологія дослідження вибудовується на поєднанні дослідницьких стратегій, розробле-

них представниками школи нового історизму й гендерних студій.

Наукова новизна статті полягає в тому, що новела Б. Річа вперше розглядається під гендерним кутом зору. Крім того, залучення гендерного підходу до аналізу тих художніх форм, що орієнтовані на пересічного (неелітарного) читача, дає змогу простежити механізми формування гендерних уявлень у соціумі, де друковане слово починає виконувати вкрай важливу функцію конструювання гендерних ідеалів.

Доволі цікавою для аналізу під гендерним кутом зору виявляється новела Б. Річа "Про Аполлона та Сіллу" ("Of Apolonius & Silla"), яка входить до збірки "Прощання з професією вояка" ("Farewell to the Military Profession", 1581). Якщо адресатами більшості творів англійського Ренесансу виступають чоловіки, змістовну організацію збірки Б. Річа прояснюють два звернення, перше з яких адресоване "Праведним і шляхетним дамам Англії та Ірландії..." [10, с. 193]. У цій передмові письменник засвідчує свою інтенцію залишити терени Марса, тобто військову службу, щоб присвятити себе шануванню Венери та жити у ладі й гармонії серед жінок [10, с. 193].

Новелу "Про Аполлона та Сіллу" вважають однією з найкращих у збірці. Основу сюжету цього твору становить низка перипетій у житті головної героїні. Сілла, донька правителя острова Кіпр, має характеристики типові для жіночих персонажів високих романів: "...її краса була надзвичайною, і вона мала перевагу над всіма іншими дамами як завдяки своїй вроді, так і шляхетному походженню" [10, с. 208].

Крім того, вона здатна пройти кризу будь-які випробування для здобуття прихильності свого коханого Аполлона – герцога Константинопольського, який, повертаючись з військової кампанії проти турок, потрапляє через погодні умови до острова (на Кіпр). Активність, енергійність та надзвичайна сила кохання цієї жінки, здається, не мають кінця. Щоб досягти поставленої мети, вона вдається до різних тілесних трансформацій. При спілкуванні з Аполлоном, приміром, її поведінка іноді виходить за межі

нормативності (вона може поводити себе так, як не дозволено благородній дамі): "...іноді вона дозволяла собі таку фамільярність із ним, яку їй ледве могла дозволити її честь, та кидала на нього такі спокусливі погляди, що ніяк не поєднувалось зі скромністю незайманої дівчини. Усвідомлення цього не викликало значного ефекту, адже вона була надто занурена у свою пристрасть" [10, с. 208].

Втікаючи з батьківського двору, щоб слідувати за коханим, Сілла сідає на галеру в подібній бідній прислугі. Тут вона ледве не учиняє суїцид, щоб позбавити себе сексуальних домагань з боку капітана корабля. Дивом урятувавшись під час корабельної аварії, але опинившись самотньою й фізично відірваною від спільноти, жінка вирішує знов приховати свою тілесність. На цей раз Сілла "перевтілюється" в чоловічий образ, який стає для неї надійним щитом: "Щоб захистити себе від багатьох образ, які можуть бути заподіяні жінці, котра опинилась у її становищі, вона вирішила змінити свій зовнішній вигляд та надіти те вбрання, в якому її сприйматимуть за чоловіка, так вона зможе безпечно пересуватися по країні" [10, с. 212].

Видаючи себе за слугу на ім'я Сільвіо, вона наймається на службу до Аполлона. Головна героїня так захоплюється інсценуванням гендеру, що набула нею ідентичність починає витіснити її власну, жіночу ідентичність. Це вивляється в тому, що, по-перше, в юного слугу, тобто в Сіллу із чоловічим іміджем, закохується найвродливіша й найбагатша жінка в Константинополі на ім'я Джуліна, а по-друге, заяви Сіллі, при звертанні до вдови, ілюструють патріархатні рефлексії з приводу жіночої поведінки та наслідків останньої: "Жінка є, або ж має бути, взірцем чемності, стриманості та сором'язливості. Як тільки вона припиняє виконувати свої обов'язки та забуває про скромність, окрім втрати честі, вона опиняється у тенетах нескінченної ганьби" [10, с. 221].

Наведена цитата свідчить про те, що головною стратифікаційною категорією в новелі виступає не соціальний статус, а гендер: подібне моралізаторське ставлення прислужника до багатішої вдови є цілком виправданим, адже жінка в будь-якому стані визнається нижчою істотою, поведінка якої повинна перебувати під перманентним патерналістським контролем чоловіка. Розв'язці сюжету сприяє викриття статі Сіллі, коли Джуліна розповідає про свою вагітність (як пізніше з'ясувалось, вдова понесла від брата-близнюка Сіллі Сільвіо, який у пошуках своєї сестри потрапляє до Константинополя). Але довести свою непричетність до цієї справи Сілла могла тільки одним способом – показати жіночі статеві ознаки, оголивши перед Джуліною та Аполлоном свої груди. Після цього вона розповідає Аполлону про всі випробування, на які її спіткала величезна сила кохання до нього.

Тож, завдяки тілесності, Сілла долає прірву між бажаним та реальним. Новела закінчується одруженням двох пар – спочатку Сілла виходить заміж за Аполлона, а потім одружуються Джуліна й Сільвіо.

Високому почуттю Сіллі протиставляється в новелі позбавлене романтичної тональності кохання Джуліни. Вона поводить себе як жінка-саміця, яка заради задоволення своєї плоти нехтує нормами міжстатевих стосунків. Показовим у цьому плані є озвучення автором її інтенцій: "Джуліна... жадала його, тому він залишився спати цієї ночі у її будинку. І... вона сама прийшла до Сільвіо, аби скласти йому компанію..." [10, с. 216].

Джуліною оволодівають тваринні інстинкти, що представлено у метафоричній формі в такому епізоді: "...Джуліна так переїла однієї зі страв, що навіть захворіла і майже сорок тижнів потому не могла ще вилікуватись від тієї болячки..." [10, с. 216].

На відміну від Сіллі, яка сприймається читачем як героїня "високих" романів, Джуліна, на думку дослідниці М. Лоуліс, "наближена до реальності, проста й зрозуміла, проте їй бракує привабливої доброчесності та вишуканої сміливості героїнь Лоджа і Шекспіра" [9, с. 191].

Нестримна пристрасть характерна також для героїні третьої джестової оповідки "Торбина новин" ("The Sackful of News", 1558?), яка, на відміну від Джуліни, вражає тонким розумом та надзвичайною винахідливістю. Ця молода жінка вибудовує справжній алгоритм зради своєму літньому чоловіку, і навіть проводить безсонну ніч у розмірковуваннях про те, як здійснити свою мрію [11, с. 20]. Вдаючи із себе вірну та віддану дружину, вона пояснює, що їхній слуга Джон залицяється до неї та хоче підкорити її своїй сексуальній волі. Старий чоловік, на прохання молодички, перевдягається в її вбрання та вирушає до саду, в якому начебто спокусник призначив їй побачення. У той самий час слуга, він же – коханець кмітливої жінки, йде, згідно з попередньою домовленістю, до її спальні, де вони віддаються любовним втіхам. Після статевого акту Джон виходить у сад, зустрічає там наївного старого, переодягненого жінкою та жорстоко б'є його, називаючи хвойдою, ніби за зраду своєму господарю. Коли ж, нарешті, чоловік розкриває своє справжнє обличчя, показавши бороду, слуга "впізнає" його. Так нічого не зрозумівши, старий недотепа вигукує: "Я маю найкращого слугу, про якого тільки можна мріяти, та найкращу дружину, яку тільки можна уявити собі" [11, с. 21]. У цьому разі гендерна ідентичність чоловіка стає об'єктом маніпуляцій з боку дружини: начебто відстоюючи свій статус господаря дому й власної жінки, старий потрапляє у халепу, та ще й постає посміховиськом в очах винахідливих коханців і потенційних читачів новели. Жіноча сексуальність репрезентується при цьому не як прояв гріховності, а як природна властивість,

задовольнити яку старий чоловік просто неспроможний. Тож, як бачимо, гендерний конфлікт має тут, насамперед, фізіологічну мотивацію, а сексуальність як природний атрибутив, по суті, реабілітується.

Доволі неординарною є репрезентація гендерних відносин у конні-кетчерівському памфлеті Р. Гріна "Диспут між конні-кетчером та конні-кетчеркою з приводу того, хто, злодій чи повія, завдає суспільству найбільшої шкоди" ("A Disputation, Between a Hee-Conny-Catcher & a Shee-Conny-Catcher, whether a Theefe or a Whoore is most hurtfull in Cousenage, to the Common-wealth", 1592). Головними героями першої частини цього твору виступають два асоціальні елементи протилежної статі – злодій Лоуренс та повія Нен, яка намагається довести, що в засвоєнні шахрайського ремесла жінка перевершує чоловіка. За спостереженням Н. Торкут, на відміну від інших памфлетів Р. Гріна про конні-кетчерів, пріоритетна увага тут приділяється не "техніці" як такій, не власне джестовості (тобто не описам численних механізмів, засобів та способів ошуканства й обдурювання), а метафорично-патетичним характеристикам самих шахраїв, які вкладаються, до того ж, у їхні власні уста" [3]. Нен, приміром, детально розповідаючи про своє життя та шахрайські маневри, вдається до різноманітних алюзій та асоціацій, що робить її промову аргументативною й переконливою. Показовим у цьому сенсі є такий фрагмент з монологу повії: "Що ж до мене особисто, то, думаю, ти навіть і гадки не маєш, що в мене було ще кілька друзів, окрім мого чоловіка, бідолашного Джорджа; на жаль, він знає про це і, наче простий чесний єпископ-вікарій, погоджується на товариство кількох інших добродіїв. Так от, багатьох добропорядних чоловіків, котрі мали родину, та на їхнє лихо закохалися в мене, я примушувала кривдити своїх нещасних дружин, висміюючи їх водночас за те, Бог мені свідок, як вони витрачали гроші. Адже вони нічогосінько не отримували за свої пенси, бо розтринькували їх на різні непристойні справи. О, Лоуренсе, Лоуренсе, якщо наложниці могли спокусити Соломона, якщо Даліла могла зрадити Самсона, то аж ніяк не дивно, що ми, набагато привабливіші у своєму гріхові, ніж тисяча таких, як Даліла, здатні зваблювати бідолашних молодиків і повністю руйнувати їхнє життя" [6, с. 224].

Така гендерно детермінована особливість мови Нен як стилістична стихійність, тобто використання в одній фразі цілої низки стилістичних прийомів (ампліфікації, плеоназму, вставних речень, повторень), водночас свідчать і про прояв суто маскулінних як для ренесансних стереотипів рис – наполегливості та прагнення стати переможцем у диспуті. Яскравим прикладом цього виступає її наступна репліка: "Я доведу, що жінки, я маю на увазі, жінки нашої професії, повіяниці, або проститутки, як нас ще називають ниці пройдисвіти, є більш

вправними, більш небезпечними для суспільства, і більш вигадливими у здобутті грошей, ніж найвигадливіші із нині живих кишенькових злодіїв, зрізувачів гаманців, крадіїв коней..." [6, с. 210].

У памфлеті увага акцентується на тому, що саме представниці жіночої статі доволі часто виступають організаторами різного роду злочинів, виконуючи тим самим партію "першої скрипки" у шахрайському оркестрі. Нен – рішуча, прагматична жінка, яка без допомоги чоловіків у змозі знайти канали самореалізації, даючи рух практичному розуму, тілесним практикам і сексуальності. Якщо б вона покладалась тільки на свого чоловіка, як пояснює героїня, вона б ходила "роздягнена та без грошей" [6, с. 209].

Лоуренс, нарешті, змушений був визнати свою поразку та проголосити: "У жінок живий розум... вони можуть разом із задоволенням досягати того, що ми отримуємо у небезпеці" [6, с. 218].

Однак слід зауважити, що автор аналізованого памфлету не порушує принципи патріархатного диктату. Так, в останній репліці Лоуренса жінка порівнюється із диявольським створінням: "...ви схожі на крокодилів, коли плачете, на василісків, коли всміхаєтеся, на змії, коли плануєте щось, та на головних поплічників диявола, які мають призвести світ до руйнації" [6, с. 225].

Анімалістичний вектор, спрямований на визначення жінок, обрано Р. Гріном не випадково. Подаючи в тексті паралелі між жінкою й твариною, письменник підкреслює зв'язок останніх зі світом природи. Використовуючи в одному реченні не один, а декілька анімалістичних символів, він вказує, очевидно, на нестійкість та мінливість жіночої ідентичності залежно від вимог і потреб соціуму. Розкодування семантики цих символів дасть змогу висвітлити їхню роль у формуванні уявлень про ідентичність жінки.

Змія, наприклад, репрезентувалась у західному фольклорі в більшості випадків як алегорія лицемірства й обману, а постійний контакт повзучої тварини з таємницями підземного царства викликав припущення, що вона є холодною, по-тайною та апатичною [4]. Крокодил теж уявлявся символом гіпокризії у середньовічній культурі. У добу Ренесансу існувало переконання, що він плаче, коли їсть свою жертву (звідси, до речі, пішла ідіома "крокодилові сльози"). Василіск, відповідно до середньовічних уявлень, вважався уособленням хіті та носієм сифілісу [4]. Крім того, існувало повір'я про смертоносну силу очей цієї тварини¹, про що йдеться, при-

¹ За описом Плінія Старшого, василіск наділявся надприродною здатністю вбивати не лише отрутою, а й поглядом та подихом, від якого сохла трава і розтріскувались скелі. У XV ст. цій міфологічній потворі приписувалась спроможність поширювати заразні хвороби, зокрема, венеричні, тож метафоричною назвою сифілісу стала "отрута василіска" [2, с. 218].

міром, у “Кентерберійських оповідях” Дж. Чосера: “Василіск вбиває людей отрутою свого погляду”.

На основі вищевикладеного трактування анімалістичної символіки можна припустити, що жіноча ідентичність, на думку грінвського Лоуренса, неодмінно включає такі компоненти, як лицемірство, нещирість, скритність, таємничість та безпутство. Тож, останню репліку цього героя можна назвати екстремумом фалогоцентричного дискурсу в межах памфлету.

У другій частині твору Р. Грін пропонує розповідь про перетворення однієї куртизанки на гідну жінку та нагадує читацькій аудиторії, що представниця “слабкої” статі не повинна позбавляти себе власної прерогативи, а має, “як равлик, нести свій будинок на спині та працювати вдома, щоб зберегти своє ім'я від ганьби, а чесноти від дорікань заздрісників” [6, с. 229–230].

Слід зазначити, що увага на гріховному аспекті концепту фемінінності дуже часто акцентується в конні-кетчерівських історіях, а це означає, що представницям жіночої статі відводяться негативні амплуа (помічниці кросбайтерів, повії). Вони уявляються нічим іншим як наживами на тілі суспільства, від яких треба виликуватися.

Втім, у деяких памфлетах про конні-кетчерів кмітливі, активні, заповзятливі жінки репрезентуються перш за все як суспільнозначущі. Героїні, які виходять на авансцену подій у творі Р. Гріна “Славетне викриття шахрайства” (“A Notable Discovery of Cozenage”, 1591), наприклад, не тільки здатні викрити шахрайські прийоми вуглярів, але й ідентифікують себе із захисниками прав людини. Так, одна жителька району Шордич, котра стає жертвою обману вугляра, вигукує: “Я обіцяю, судді розберуться з цим злодіянством, і мої сусіди підтримують мене у моєму проханні, і, клянусь Богом, я стану навколішки перед королевою і попрошу, щоб ці вуглярі-пройдисвіти не тільки понесли покарання біля ганебного стовпа (вони ж такі недбалі, і у них такі чорні обличчя, що їх ніхто і не впізнає), а позбулися вух, заплативши штраф таким чином. Якщо і це не піде їм на користь, бик з мотузкою і петлею зведе їх з цього світу за таке бридке (непристойне, цинічне) і ганебне шахрайство” [7, с. 430–431].

Втім, у третій частині памфлету, яка має назву “Кумедне викриття шахрайства вуглярів” (“A Pleasant Discovery of the Cozenage of Colliers”), представниця жіночої статі не змогла довести свою правоту та втілити в життя свої наміри покарати злочинця. Вугляр, у відповідь, тільки усміхнувся, оскільки був упевнений у тому, що через відсутність свідків йому нічого не загрожує. Автор памфлету імпліцитно вбачає причину осміювання жінки в її здатності керуватися в більшості випадків емоціями, а не діями, що є індикатором стереотипної жіночої поведінкової характеристики. Усмішку вугляра, а саме чоловіка, який, імовірно, був добре обі-

знаний з психологічними властивостями жінок, може розцінювати як своєрідний механізм репересії щодо представниці “слабкої” статі.

Героїня четвертої частини памфлету “Як жінка лондонського кухаря пригостила вугляра за його шахрайство” (“How a Cook's Wife in London Did Lately Serve a Collier for His Cozenage”) змогла викрити аферу вугляра, а також здивувати та налякати його, використовуючи для здійснення своїх намірів нетипові для жінки методи. Виявивши, що її було обкрадено (замість обіцяних чоловіком восьми бушелів кам'яного вугілля жінка отримала в підсумку тільки п'ять), вона спочатку наказала одній молодиці привести констебля, а потім уже вербалізувала свої інтенції перед шахраєм: “За це, шельма, я покажу тобі, як мене дурити, підсовуючи фальшиві мішки, хай би як ти поводишся з іншими, і я змушу тебе пояснити цей вчинок перед лордом-мером” [7, с. 431].

Вимовивши ці слова, вона озброїлась лопатою та пригрозила продірявити його, тільки-но він поворухнеться. Чоловіка охопив жах, адже він добре усвідомлював, що за скоєний вчинок на нього чекає ганебний стовп. Прагнучи якнайшвидше покинути місце злочину, шахрай вдався до хитрощів: під приводом того, що йому негайно треба бути на торговельному судні, він пішов. Але, щоб запевнити жінку в тому, що він обов'язково повернеться та дізнається про причину висунутих нею звинувачень, вугляр залишив їй і гроші, і мішки, і вугілля. Такі прояви характеру, як боягузтво перед жінкою, безперечно, сприяють демаскулізації чоловічого образу. Маскулітними рисами наділена жінка, яка й виступає в поданій Р. Гріном ситуації каральною інстанцією. Втім, автор памфлету маркує її як “жінку кухаря” (Cook's Wife), не руйнуючи таким чином межі політики гендеризації, заснованої на патріархатних стереотипах. Тож, домінуючим номінуванням жінки є все ж таки вербалізація її залежності від певного чоловіка. Наявність цього штампу остаточно не позбавляє представницю жіночої статі її власної індивідуальності, оскільки вона є гідною людиною, яка спроможна самостійно вжити рішучих заходів для досягнення справедливості. Таким чином, гендерну ідентичність героїні памфлету “Як жінка лондонського кухаря пригостила вугляра за його шахрайство” можна порівняти зі своєрідним колажем – на основу “Я” жінки як об'єкта накладається “Я” того, хто є для неї суб'єктом.

Кульмінацією в процесі маскулізації в структурі жіночих образів стала п'ята конні-кетчерівська історія під назвою “Як одна ткаля та її сусіди скористалися шахрайством вугляра” (“How a Flax Wife and her Neighbors Used a Cozening Collier”). У ній героїня не тільки майстерно викриває шахрайський трюк, але й карає афериста шляхом розіграшу. Для цього вона, за підтримкою шістнадцяти сільських матрон, які теж стали жертвами ошуканства, ініціює цілий судовий процес, виконуючи на ньому

роль позивача. Автор памфлету, здається, робить неможливе – жерцем Феміди на суді призначено жінку. Незважаючи на те, що судова справа є лише фікцією, суддя жіночої статі вміло використовує у своїй промові юридичну лексику (“I will pronounce sentence against you, to give sentence against thee” [7, с. 433]). Вона, вочевидь, добре знайома з методами покарання, які використовувались в Англії в ті часи (pillory, cart to whip). Складається враження, що жінка в ролі особи, яка здійснює правосуддя, насправді є юристом. І якби судова справа була не розіграшем, а реальністю, можна було б навіть припустити, що автор навмисно намагається підвести “скляну стелю”, демонструючи спроможність жінки справлятися з так званою “чоловічою” професією не гірше від будь-якого чоловіка¹.

Запорукою успіху організованої жінками процесуальної кампанії від розкриття кримінальної справи до виконання вироку була не тільки діяльність окремих жінок (позивача, а потім судді), але й, безперечно, жіноча солідарність або сестринство, якщо висловлюватись мовою феміністок. Жорстоко караючи крутія шляхом нанесення палицями тілесних ушкоджень, а потім виганяючи його, вони разом прагнуть досягти справедливості та запобігти раз і назавжди подальшому використанню шахрайських практик у суспільстві. Крім цього, виконання вироку таким способом виступає свого роду протестом жіноцтва проти зверхнього й зневажливого ставлення чоловіків до жінки. Стереотипні уявлення про жінок як про слабких, довірливих, безініціативних та лицемірних істот зазнають послідовної деконструкції. Спроможність жінки відстояти власні права ставить під сумнів успішність звичних для шахрайського світу механізмів маніпуляцій ними. У памфлеті репрезентовано зовсім інший тип представниць жіночої статі – андрогінний. Незважаючи на те, що ці розсудливі, цілеспрямовані, готові на взаємну підтримку й навіть воювничі жінки виявляють чоловічу сторону своєї індивідуальності через агресію, вони є значущими для суспільства. Застосовуючи радикальні заходи, вони не тільки сміливо захищають своє майно та відшкодовують власні збитки, а й усвідомлюють необхідність відновлення суспільного порядку. Як зазначає К. Васирина, “тут з усією очевидністю проявляють себе ренесансні зміни у сприйнятті гендерних стосунків, які репрезентуються у світлі владних відносин. Втім, Грін не досить послідовно втілює цю концепцію у своїх творах. Так само, як і інші його сучасники, він постійно коливається між середньовічною ворожістю та ренесансною поблажливістю у рецепції жіноцтва” [1, с. 75].

На відміну від вищезгаданих творів, у яких жінка виступає цілісною особистістю та власни-

ком свого життя, а чоловік існує паралельно, не перегороджуючи їй шлях до самореалізації, ряд джестів та конні-кетчерівських історій фіксують звичний гендерний регламент. Так, у другому та п'ятнадцятому джесті збірки “Торбина новин”, наприклад, жінку репрезентовано недоумкуватою, а чоловіка – заповзятливим. Крім цього, об'єктом висміювання стає не тільки жіноча дурість, але й скупість як один з головних складників концепту фемінінності.

У конні-кетчерівському памфлеті Р. Гріна “Передвісник Чорної Книги” (“The Black Book's Messenger”, 1592) та в кількох історіях “Славетного викриття шахрайства” головна роль під час здійснення злочинів відводиться чоловікам. Жінки лише підпорядковані їхній волі та служать, за словами Неда Брауна, протагоніста “Передвісника Чорної Книги”, “капканами для ловлі йолопів” [8, с. 7]. Тут, вочевидь, автор імпліцитно натякає на природне (тілесне) ядро жіночої іманентності. У третьому памфлеті Р. Гріна “Третя й остання частина конні-кетчерства” (“The Third and Last Part of Cony-Catching”, 1592) жінка стає жертвою шахрая через домінування в її характері традиційно фемінних рис, таких як наївність та надзвичайна довірливість.

Висновки. Таким чином, у художньому світі ренесансних творів малої прози діапазон інтерпретації жіночої природи виявляється надзвичайно широким: від акцентування на гріховності диявольської природи до апологетики, що правда, пов'язаної з маскулінізацією чи емансипацією. Зображення гендерної асиметрії, акцентування уваги на тому, що гендерні стереотипи можуть і мають змінюватися, безперечно, впливають на суспільну візію ідеалів фемінінності й маскулінності.

Отже, як бачимо, men of letters англійського Ренесансу, ціннісні уявлення яких суголосні гуманістичним умонастроєм, свідомо чи несвідомо розхитують “культурні кордони” патріархального суспільства, руйнуючи його гендерні стереотипи і сприяючи тим самим закріпленню в масовій свідомості нових гендерних ідеалів, співзвучних вимогам часу.

Список використаної літератури

1. Васирина К. М. Специфіка репрезентації жіночого образу в англійській кримінальній памфлетистиці XVI ст. (крізь призму гендерного підходу) / К. М. Васирина // Ренесансні студії / [гол. ред. Н. М. Торкут]. – Запоріжжя, 2005. – Вип. 10. – С. 69–84.
2. Мифы народов мира / [под ред. С. А. Токарева]. – Москва: Советская энциклопедия, 1980. – Т. 1. – 672 с.
3. Торкут Н. М. Проблеми ґенези і структурування жанрової системи англійської прози пізнього Ренесансу (малі епічні форми та “література факту”) / Н. М. Торкут. – Запоріжжя, 2000. – 406 с.
4. Трессидер Д. Словарь символов [Электронный ресурс] / Д. Трессидер. – Режим доступа:

¹ Суголосною цій ситуації є сцена суду з “Венеціанського купця” (1596–1597) В. Шекспіра, в якій Порція перекладається суддею і силою свого розуму й логіки рятує Антоніо від вірної смерті [5, с. 540–558].

- http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Culture/JekTresidder/index.php.
5. Шекспір В. Венеціанський купець / В. Шекспір // Шекспір В. Твори : в 6 т. / В. Шекспір ; [пер. з англ. І. Стешенко]. – Київ : Дніпро, 1986. – Т. 2. – С. 477–570.
 6. Greene R. A Disputation, Between a Hee-Conny-Catcher, & a Shee-Conny-Catcher / R. Greene // The Elizabethan Underworld: A Collection of Tudor and Early Stuart Tracts and Ballads / [ed. by A. V. Judges]. – London : George Routledge & Sons. Ltd., 1930. – P. 206–247.
 7. Greene R. A Notable Discovery of Cozenage / R. Greene // Elizabethan Prose Fiction / [ed. by M. Lawlis]. – New York : The Odyssey Press, Inc., 1967. – P. 395–434.
 8. Greene R. The Blacke Bookes Messenger / R. Greene // The Bodley Head Quartos / [ed. by G.B. Harrison]. – London : John Lane The Bodley Head, 1923. – P. 7.
 9. Lawlis M. Barnaby Rich / M. Lawlis // Elizabethan Prose Fiction / [ed. by M. Lawlis]. – New York : The Odyssey Press, Inc., 1967. – P. 189–193.
 10. Rich B. Of Apolonius and Silla, From Farewell to the Military Profession / B. Rich // Elizabethan Prose Fiction / [ed. by M. Lawlis]. – New York : The Odyssey Press, Inc., 1967. – P. 193–225.
 11. The Sackful of News // Elizabethan Prose Fiction / [ed. by M. Lawlis]. – New York : The Odyssey Press, Inc., 1967. – P. 13–30.

Стаття надійшла до редакції 15.10.2014.

Храброва А. Н. Малая проза английского Ренессанса в контексте современной гендерологии

В статье предпринята попытка анализа корреляции гендерной идентичности персонажей художественных произведений английского Ренессанса с гендерными стереотипами, распространенными в Англии во времена правления династии Тюдоров. На материале репрезентативных образцов малой прозы (новелла Барнаби Рича “Аполлоний и Силла”, джесты с анонимного сборника “Котомка новостей” и конни-кетчеровские памфлеты Роберта Грина) демонстрируется, что их характерной чертой является полемичность в интерпретации гендерных аспектов. Воистину ренессансная апологетика инициативности женщины соседствует с укорененной в средневековых представлениях интерпретацией женской природы как греховности.

Ключевые слова: малая проза английского Ренессанса, тюдоровский социум, новый историзм, гендерные студии, гендерная идентичность, гендерные стереотипы, телесность.

Khrabrova H. Short epic forms of English Renaissance in the context of modern gender studies

The article deals with studying the correlation of the character's gender identity in English Renaissance Prose with the gender stereotypes which were widespread in England under the Tudors. On the basis of representative examples of short epic forms (the short story by B. Rich “Of Apolonius & Silla”, the jests from the anonymous collection “The Sackful of News”, R. Green's pamphlets about conny-catchers), the author demonstrates that gender aspects interpretation in them is a polemical one. The renaissance writers combine renaissance apology of enterprising women with criticizing the sinful nature of women which is deeply rooted in Middle Aged paradigm.

The analysis of gender relationship in the short story “Of Apolonius and Silla” that is included in B. Rich's book “Farewell to the Military Profession” (1581) demonstrates that an active woman is able to raise an admiration of the readers. The main heroine takes an active part in solving numerous problems and as a result she achieves happiness in her private life and harmony with her social environment. Thanks to her wit, wisdom, female charm and unique creativity she successfully overcomes a set of hardships made either by Fortune or by negative characters.

The heroine of jest number three from the collection “The Sackful of News” is also an enterprising woman by nature but she uses her wit in order to make tricks with her old husband. She betrays him with a young servant and makes him believe in her honesty and virtue. Such interpretation of the woman's essence corresponds to genre nature of jest aimed at creating comic effect. Besides there is an evident rehabilitation of flesh and physical love which was typical of Renaissance attitude to gender relationship.

In Greene's pamphlets included into the books “Disputation, Between a Hee-Conny-Catcher, & a Shee-Conny-Catcher”, “A Notable Discovery of Cozenage” and “The Blacke Bookes Messenger” one can observe the widest scope of women's nature characterizing. In the early works there is a tendency of criticizing criminal inclination as a core feature of an enterprising woman. In the later ones the apology of woman's wit is predominating.

The perspective of further studies can be connected with the comparison of gender stereotypes represented in the genres of popular fiction with those of elite literature.

Key words: short epic forms of English Renaissance, Tudor society, New Historicism, gender studies, gender identity, gender stereotypes, corporality.